

ОСОБЛИВОСТІ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ АКЦІОНЕРНИХ ТОВАРИСТВ З КОРПОРАТИВНИМИ ПРАВАМИ ДЕРЖАВИ

Іванов С.О.,
к.ю.н., доцент

Національний університет державної податкової служби України

Сніцар І.В.,
к.пед.н., доцент

Хмельницький національний університет

У статті розглядаються законодавча база та теоретичні підходи щодо створених державою господарських товариств. В їх числі пропонується виділяти ті, що створені внаслідок корпоратизації державних підприємств і залишаються в управлінні держави, та ті, що утворені внаслідок приватизації державних підприємств і діють на праві приватної власності. Перші різновиди товариств мають ряд суттєвих специфічних ознак їх цивільно-правового статусу. Ці державні акціонерні товариства, власниками (акцій) яких є держава, на відміну від створених внаслідок приватизації господарських товариств виступають у статусі юридичних осіб публічного права, тобто як особи, які перебувають у публічній власності та втілюють окрему форму участі держави у цивільних відносинах на базі державної власності з метою реалізації визначеної у нормативному порядку мети їх створення. Пропонується у момент створення державою акціонерних товариств, в яких всі корпоративні права та майно знаходяться у державній власності, поширювати положення ч. 2 ст. 167 ЦК України про створення державою юридичних осіб публічного права (державних акціонерних товариств) у випадках та в порядку, встановлених Конституцією України та законом.

Ключові слова: державні акціонерні товариства, корпоративні права держави, юридичні особи публічного права.

Іванов С.О., Сніцар І.В. / ОСОБЕННОСТИ ГРАЖДАНСКО-ПРАВОВОГО СТАТУСА АКЦИОНЕРНЫХ ОБЩЕСТВ С КОРПОРАТИВНЫМИ ПРАВАМИ ГОСУДАРСТВА / Национальный университет государственной налоговой службы Украины, Хмельницкий национальный университет, Украина

В статье рассматриваются законодательная база и теоретические подходы относительно созданных государством хозяйственных обществ. В их числе предлагается выделять те, которые созданы в результате корпоратизации государственных предприятий и остаются в управлении государства, и те, которые образованы в результате приватизации государственных предприятий и действуют на праве частной собственности. Первые разновидности обществ имеют ряд существенных специфических признаков их гражданско-правового статуса. Эти государственные акционерные общества, владельцами (акций) которых является государство, в отличие от созданных в результате приватизации хозяйственных обществ выступают в статусе юридических лиц публичного права, то есть как лица, находящиеся в государственной собственности и воплощают отдельную форму участия государства в гражданских правоотношениях на базе государственной собственности с целью реализации указанной в нормативном порядке цели их создания. Предлагается в момент создания государством акционерных обществ, в которых все корпоративные права и имущество находятся в государственной собственности распространять положения ч. 2 ст. 167 ГК Украины о создании государством юридических лиц публичного права (государственных акционерных обществ) в случаях и в порядке, установленных Конституцией Украины и законом.

Ключевые слова: государственные акционерные общества, корпоративные права государства, юридические лица публичного права.

Ivanov S.O., Snitsar I.V. / PECULIARITIES OF CIVIL LEGAL STATUS OF JOINT STOCK COMPANY WITH STATE CORPORATE RIGHTS / National University of the State Tax Service of Ukraine, Khmelnytsky National University, Ukraine

Legislation basis and theory as to the established by the state of business partnerships were considered. Among them it is proposed to allocate those which were created as a result of the corporatisation of state enterprises and remain in governed by the state and those created as the result of the privatization of state enterprises and act on the right of private property. The first types of companies have a number of specific features of their civil and legal status. These state owned joint stock companies (shares) which is in contrast to the state created as a result of the privatization of commercial companies act in the status of legal persons of public law, that is, as persons who are in public ownership and implement a separate form of state participation in civil relations on the basis of state property to implement specified in statute purpose of their creation.

The arguments about the nature of public joint stock companies the only shareholder of which is the state as legal entities of public law are the following. Activities of such public joint stock companies are connected with the implementation of their important for the state activities. Thus for the creating of the conditions for mandatory implementation of these often unprofitable public activities created by the state companies, state represented by the relevant bodies of state authorities reserves the all corporate rights of these associations. A number of legal acts which in special procedure governing the specific aspects of its activities is adopted and applied. Registration and issue of such share types of governmental entities are regulated in a special, not total for all other businesses manner. Local acts of joint stock companies the founder and shareholder of which is the state (statutes of such associations are developed) are registered in a public manner. Income as dividends on shares owned by the state in the statutory funds of these organizations are transferred to the State Budget of Ukraine.

It was proposed to distribute provisions of Part. 2, Art. 167 of the Civil Code of Ukraine as to the establishment of state legal entities of public law (public corporations) in cases and in the order prescribed by the Constitution of Ukraine and the law at the time of the creation of state corporations in which corporate rights and property of state-owned.

Created by the State Economic Partnerships fall under general civil law regulatory regime for all kinds of business entities. However, the types of business partnerships, in which 100 % of the shares are owned by the government and non-privatized with the specific legal status in the form of additional features that are settled in a special order.

Key words: state corporations, state corporate rights, legal individuals of public law.

В нинішніх умовах стану української економіки постійно актуальним постає питання про роль та місце держави в майновому обігу. Активно зараз мусуються тези про неефективність держави як власника майна і, як наслідок, про потребу приватизації державного майна або навпаки, про незаконність проведеної до нині приватизації і про необхідність націоналізації.

В умовах контрверсійних закликів про повну лібералізацію нашої економіки, або, навпаки, про більш активну позицію держави, істина, як правило, завжди є посередині і, зокрема в державах Європейського Союзу відбувається розвиток економіки по так званому «третьому шляху» [1, с. 108]. Суть його в тому, що в державі залишається значний обсяг повноважень у майновому обороті в умовах

проголошення ринкових конкурентних відносин. Проявом такої концепції господарювання в наших умовах є законодавчо прописана можливість для держави приймати участь у майнових цивільних відносинах опосередковано, через створені нею юридичні особи. Зокрема у положенні ч. 3 ст. 167 ЦК України зазначено, що держава може створювати юридичні особи приватного права (підприємницькі товариства тощо), брати участь в їх діяльності на загальних підставах, якщо інше не встановлено законом. Однак в теорії та на практиці щодо цього виникають питання особливостей правового статусу цих осіб; відмінності цих юридичних осіб приватного права від створених державою в порядку ч. 2 ст. 167 ЦК України інших організацій – юридичних осіб публічного права; питання можливості створення державою як суб'єктом публічного права юридичних осіб приватного права.

Вирішення наведених питань особливостей правового статусу державних корпорацій, на прикладі діяльності державних акціонерних товариств, 100 % акцій яких належить державі, є метою статті.

Про актуальність проведення досліджень щодо форм участі держави у процесі підприємництва в нинішніх динамічних умовах наголошується, як українськими вченими (В. Борисова, В. Кравчук, І. Спасибо-Фатєєва, Р. Шнишка, В. Щербина), так і закордонними (Ю. Толстой, Z. Szażyk, A. Szafran'ski).

Для вирішення цих питань на загальнотеоретичному рівні слід провести аналіз положень спеціального законодавства, яке регулює правовий статус створених державою акціонерних товариств.

Слід зазначити, що в доктрині права вчені корпоративні відносини з управління майном виділяють окремо поряд з речово-правовою та зобов'язально-правовою моделлю реалізації права державної власності [2, с. 21] Чинним законодавством передбачена можливість для держави виступати володільцем корпоративних прав. Зокрема корпоративні права держави у статутних капіталах господарських організацій визначені у ст. 3 Закону України «Про управління об'єктами державної власності» [3], у ст. 4 Закону України «Про акціонерні товариства» [4].

На основі аналізу чинного законодавства можна виділити два способи створення господарських товариств за участю держави. Перший – це створення господарських товариств шляхом корпоратизації державних підприємств у порядку, встановленому в законі. Другий спосіб – це створення господарських товариств шляхом приватизації державних підприємств як майнових комплексів і заснування на їх основі акціонерних товариств (за участю держави або без участі держави).

Щодо першого типу господарських товариств, ті, які були створені шляхом корпоратизації державних підприємств, то відповідно до ч. 4 ст. 74 ГК України, державне унітарне комерційне підприємство може бути перетворене у державне акціонерне товариство, 100 % акцій якого належать державі, у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України. Основною особливістю таких товариств згідно ч. 2 ст. 1 Закону України «Про акціонерні товариства» [4] є те, що єдиним засновником та акціонером їх виступає держава в особі уповноважених державних органів (100 % акцій тут перебуває у державній власності, а функції загальних зборів акціонерів реалізує Кабінет Міністрів України).

Механізм корпоратизації державних підприємств закріплений у спеціальному порядку (в Положенні про порядок корпоратизації підприємств [5], де у п. 15 зазначено, що з моменту державної реєстрації відкритого акціонерного товариства активи і пасиви підприємства переходять до відкритого акціонерного товариства і останнє стає правонаступником прав і обов'язків корпоратизованого підприємства). Прикладами такого створення товариств є діяльність публічного акціонерного товариства «Українська

залізниця», публічного акціонерного товариства «Укргідроенерго», Національної акціонерної компанії «Нафтогаз України» та інші.

Проводячи аналіз чинного законодавства щодо суті елементів правового статусу корпоратизованих державних підприємств, слід, перш за все, окреслити правову природу речових прав на майно таких організацій. Чіткі нормативні правила з цього питання є відсутні. Розглядаючи зміст положень підзаконних актів, можна резюмувати, що держава зберігає за собою право власності на акції та майновий фонд, що є базою реалізації діяльності цих заснованих державою господарських товариств. На підтвердження цього можна навести п. 2. Указу Президента України «Про корпоратизацію підприємств» [6], де зазначається про загальнодержавну власність як основу діяльності відкритих акціонерних товариств, що створюються відповідно до цього Указу. Крім цього, про створення акціонерних товариств у зв'язку із корпоратизацією державних підприємств на базі державного майна або майна державного підприємства йдеться у ч. 1 ст. 101 Закону України «Про приватизацію державного майна» [7]. Про суттєві обмеження у здійсненні повноважень державним акціонерним товариством, утвореним у процесі перетворення державного підприємства, 100 % акцій якого належать державі щодо об'єктів права власності, закріплено у ч. 1 ст. 11 Закону України «Про управління об'єктами державної власності» [3]. В господарському праві відповідно до ч. 2 ст. 22 ГК України виділені суб'єкти господарювання державного сектора економіки, якими є суб'єкти, що діють на основі лише державної власності, а також суб'єкти, державна частка у статутному фонді яких перевищує п'ятдесят відсотків чи становить величину, яка забезпечує державі право вирішального впливу на господарську діяльність цих суб'єктів.

У той же час зазначені вище нормативні положення про збереження права державної власності в діяльності державних акціонерних товариств, в яких 100 % акцій належать державі, не знайшли свого однозначного продовження в локальних актах (установчих документах) цих організацій. Так, відповідно до п. 30 проекту Статуту публічного акціонерного товариства «Українська залізниця» [8] майно цього товариства складають основні засоби, оборотні засоби, кошти, майнові права передані товариству на праві господарського відання. У той же час у п. 32 цього ж проекту Статуту [8] передбачено поряд із об'єктами права державної власності й можливість закріплення на ряд об'єктів права власності самого товариства (наприклад, передбачена можливість товариства відкривати рахунки та депозити у банківських установах та мати своє майно на власному балансі).

Аналогічна ситуація подвійності речових прав (права державної та приватної власності) на майно закріплена в діяльності Національної акціонерної компанії «Нафтогаз України». Зокрема у п. 29 Статуту Національної акціонерної компанії «Нафтогаз України» [9] зазначено, що, здійснюючи право власності, ця Компанія володіє, користується та розпоряджається належним їй майном і вчиняє стосовно нього будь-які дії, що не суперечать закону та меті діяльності Компанії. У той же час у п. 30 цього Статуту [9] визначені положення стосовно державної власності, яке ця Компанія використовує відповідно до законодавства.

Кардинальне інше положення закріплене в діяльності публічного акціонерного товариства «Укргідроенерго». Згідно п. 3.7 Статуту публічного акціонерного товариства «Укргідроенерго» [10] це державне акціонерне товариство здійснює свою діяльність на базі майна, закріпленого за ним на праві приватної власності (у тому числі майна, яке передано йому засновником, акціонерами).

Щодо цієї колізії про юридичну природу речових прав на майно створених внаслідок корпоратизації державних

акціонерних товариств, слід зазначити, що корпоратизація (або акціонування) державних підприємств не означає їх роздержавлення (приватизацію). Через це положення про діяльність неприватизованих державних акціонерних товариств на праві приватної власності видається нелогічним. Держава має 100 % акцій у своїй власності (а відтак і свій визначальний вплив) тих товариств, діяльність яких є стратегічно важливою для обороноздатності та безпеки країни, а відтак майно цих товариств повинно також перебувати у державній власності. Наприклад, у Статуті публічного акціонерного товариства «Укргідроенерго» [10] зафіксована публічна стратегічна мета створення цієї гідрогенеруючої компанії України, до складу якої входять всі станції на річках Дніпро та Дністер, у вигляді забезпечення покриття пікових навантажень, регулювання частоти та потужності, мобільний аварійний резерв в об'єднаній енергосистемі України.

Слабкість положення про неприватизовані державні акціонерні товариства як власників майна в тому, що в цьому разі ці приватні юридичні особи-власники відповідно до норм цивільного законодавства можуть самостійно розбудовувати перспективи подальшої своєї діяльності (у тому числі маючи можливість підмінювати нерентабельні публічно-правові цілі свого створення на інші більш привабливі та прибуткові види діяльності). Це, зрештою, є прописаним у п. 3.7 Статуту публічного акціонерного товариства «Укргідроенерго» [10], де зазначено, що це товариство як власник самостійно планує свою діяльність та визначає перспективи виробничого та соціального розвитку, вільне у розвитку господарських стосунків. Зрозуміло, що такий стан справ веде до загрози виконання публічної мети створення державних акціонерних товариств.

Слід також зазначити, що в умовах діяльності державних акціонерних товариств як власників свого майна, останні уповноважені будуть вільно розпоряджатися цим майном та нести цим майном відповідальність (тобто виступати потенційними банкрутами). Зокрема відповідно до п. 3.22 Статуту публічного акціонерного товариства «Укргідроенерго» [10] це Товариство самостійно відповідає за своїми зобов'язаннями всім своїм майном згідно чинного законодавства. Більш того, в статутах державних акціонерних товариств-власників передбачене положення про можливість їх добровільної ліквідації. Наприклад, згідно п. 14.2 Статуту публічного акціонерного товариства «Укргідроенерго» [10] добровільне припинення Товариства здійснюється за рішенням Загальних зборів у порядку, передбаченому чинним законодавством. Зрозуміло, що такий стан на пряму стає загрозою для систематичної стратегічно важливої для держави та суспільства діяльності державних акціонерних товариств.

Держава корпоратизує свої часто стратегічно важливі державні підприємства як вимушений крок (у зв'язку із актуальними нині тезами про неефективність держави як власника та відсутністю належного і повного бюджетного фінансування державних підприємств). Через ці чинники, а також з метою реформування управління державним сектором економіки, підвищення відповідальності державних підприємств за результати економічної діяльності держава на нинішньому етапі створює державні корпорації (відповідно до Указу Президента України «Про корпоратизацію підприємств» [6]). Створюючи державне акціонерне товариство держава цим особам надає більшу свободу дій у процесі реалізації ними своєї діяльності, покладаячи проблеми із фінансуванням їх діяльності на ці створені товариства (шляхом створення більш придатної для ринкових відносин форми та створення можливості потенційного залучення коштів інвесторів). У той же час, зважаючи на те, що ринок не здатен вирішувати системні стратегічні соціально-економічні задачі, які мають публічне значення держава залишає за собою право державної власності та 100 % корпоративних прав в діяльності

створених на базі державних підприємств – товариств. В основі мети створення будь-якого підприємницького товариства завжди є бажання найскорішого отримання прибутку. Однак поставлені державою перед створеними нею господарськими товариствами, які є правонаступниками стратегічно важливим для держави підприємств, задачі часто мають масштабний характер і не завжди приносять очікувані в найближчому майбутньому прибутки (зазначена діяльність часто є нерентабельною). Відтак в ситуації створення товариств, які мають стратегічно важливе значення, держава залишає за собою 100 % акцій і не дає дозволу на їх приватизацію, з тим щоб ці організації не мали змогу репрофілювати свій предмет діяльності, вільно розпоряджатися державним майном і, зрештою, збанкрутити або добровільно ліквідуватися.

Отже створені на основі корпоратизованих неприватизованих державних підприємств акціонерні товариства не виступають власниками закріпленого державою майна, і в цьому сенсі вони є юридичними особами держави (юридичні особи публічного права). Правовою природою речового права управління державним майном цими організаціями може виступати перевірений часом інститут права господарського відання (як це закріплене у статутних документах деяких із цих товариств) або, на думку ряду науковців, більш ширше за змістом закріплене у ст. 316 ЦК України право довірчої власності. Зазначена трансформація довірчого управління державним майном дослідниками вбачається там, де «для майна необхідно організувати активний комерційний оборот» [11, с. 62]. Однак варіант довірчого управління державним майном може бути можливим за умов розробки нормативної бази суті довірчої власності в українських умовах.

Аргументами про суть державних акціонерних товариств, єдиним акціонером яких виступає держава, як юридичних осіб публічного права виступають наступні. Діяльність таких товариств, як вже зазначалося, пов'язана із реалізацією ними стратегічно важливих для держави видів діяльності. Наприклад, діяльність Національної акціонерної компанії «Нафтогаз України» пов'язана із здійсненням повного циклу операцій з розвідки та розробки родовищ, експлуатаційного та розвідувального буріння, транспортування та зберігання нафти і газу, постачання природного і скрапленого газу споживачам. (п. 1.2 Статуту Національної акціонерної компанії «Нафтогаз України» [9]). Понад 90% нафти і газу в Україні видобувається цією компанією.

При цьому задля створення умов обов'язковості виконання цих часто нерентабельних публічних видів діяльності створеними державою товариствами держава в особі Кабінету Міністрів України та інших органів держави закріплює за собою всі корпоративні права цих товариств. Зокрема відповідно до ч. 4 ст. 11 Закону України «Про управління об'єктами державної власності» [3] функції з управління корпоративними правами держави в разі, якщо корпоративні права держави становлять 100 % у статутному капіталі господарської організації виконуються відповідно до закону безпосередньо, без скликання зборів акціонерів, Кабінетом Міністрів України, Фондом державного майна України, центральним органом виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері управління об'єктами державної власності, уповноваженими органами управління.

Беручи за основу закріплений у ч. 1 ст. 81 ЦК України критерій поділу юридичних осіб на юридичні особи приватного права та юридичні особи публічного права у вигляді порядку їх створення, слід відзначити, що рішення про реорганізацію державних підприємств в корпоративні компанії та про створення на їх основі державних акціонерних товариств приймається у розпорядчому публічному порядку. Наприклад, відповідно до п. 7 Указу Президента України «Про корпоратизацію підприємств» [6],

органи, уповноважені управляти загальнодержавним майном, разом з Міністерством статистики України подають у місячний строк Міністерству економіки України перелік підприємств, що підлягають корпоратизації, та графіки її проведення, які затверджуються цим Міністерством у двотижневий строк з дня одержання. Отже засновником та єдиним учасником корпоратизованих державних товариств є держава, в особі її уповноважених центральних органів державної виконавчої влади, які засновують ці товариства в імперативному порядку шляхом прийняття відповідних актів. Такий механізм, зокрема передбачений у п. 1.1 Статуту публічного акціонерного товариства «Укргідроенерго» [10], де зазначено, що це Товариство було утворено у розпорядчий спосіб на підставі Наказу Міністерства палива та енергетики. Національна акціонерна компанія «Нафтогаз України», у свою чергу, була утворена Постановою Кабінету Міністрів України «Про утворення Національної акціонерної компанії «Нафтогаз України» [12].

Зважаючи на той факт, що засновником та акціонером державних товариств виступає держава, прийняті та діють ряд нормативно-правових актів, які в спеціальному порядку урегулюють окремі аспекти їх діяльності. Підтвердженням цього є положення ст. 1 Закону України «Про акціонерні товариства» [4], згідно якого діяльність державних акціонерних товариств та державних холдингових компаній, єдиним засновником та акціонером яких є держава в особі уповноважених державних органів, регулюється цим Законом, з урахуванням особливостей, передбачених спеціальними законами. Зокрема правовою основою діяльності державних акціонерних товариств, створених внаслідок корпоратизації державних підприємств є вже згаданий Указ Президента України «Про корпоратизацію підприємств» [6], Положення про корпоратизацію підприємств [5] та інші спеціально прийняті акти публічного права. Порядок утворення та діяльності публічного акціонерного товариства «Українська залізниця» відповідно до п. 1 проекту Статуту публічного акціонерного товариства «Українська залізниця» [8] регламентується положеннями Закону України «Про особливості утворення публічного акціонерного товариства залізничного транспорту загального користування» [13] та постанови Кабінету Міністрів України «Про утворення публічного акціонерного товариства «Українська залізниця» [14]. Порядок реєстрації та випуску акцій таких типів державних товариств також регулюється у спеціальному, а не в загальному, як для всіх інших господарських товариств, порядку. Щодо цього прийнятий Порядок реєстрації випуску акцій акціонерних товариств, що створюються у процесі приватизації та корпоратизації [15]. Акції таких товариств знаходяться у монополійній власності держави і не можуть останньою передаватися іншим особам.

Локальні акти діяльності, засновником та акціонером яких виступає держава (розроблені статuti таких товариств) проходять реєстрацію у публічному порядку. Наприклад Статут публічного акціонерного товариства «Ук-

ргідроенерго» [10] затверджений Наказом Міністерства енергетики та вугільної промисловості України. Проект статуту публічного акціонерного товариства «Українська залізниця» [8] передбачає необхідність його затвердження відповідною постановою Кабінету Міністрів України.

Наступна особливість акціонерних товариств, створених у процесі корпоратизації в тому, що дохід у вигляді дивідендів, нарахованих на акції, що належать державі у статутних фондах цих організацій, перераховується до Державного бюджету України (наприклад, п. 1 Порядку нарахування частини прибутку (дивідендів) на акції, що належать державі в статутних фондах відкритих акціонерних товариств, створених у процесі корпоратизації підприємств Міністерства оборони України, та її перерахування до Державного бюджету України [16]).

Зрештою про діяльність організацій, які діють на базі права державної власності та в яких 100 % акцій належить державі в якості публічних юридичних осіб, йдеться у законодавстві та доктрині держав Європейського Союзу. Так польські вчені пропонують окремо виділяти господарські товариства із 100 % участю держави від товариств, де держава має контрольний пакет акцій, з тим, що перші є публічними юридичними особами, з відповідною через це специфікою їх правового статусу [1, с. 181].

У підсумку, в числі державних господарських товариств нині можна виділити ті, що створені внаслідок корпоратизації державних підприємств і залишаються в управлінні держави, та ті, що утворенні внаслідок приватизації державних підприємств і діють на праві приватної власності. Перші різновиди товариств мають ряд специфічних ознак їх цивільно-правового статусу. Ці державні акціонерні товариства, власниками (акцій) який є держава, на відміну від створених внаслідок приватизації господарських товариств виступають у статусі юридичних осіб публічного права, тобто як особи, які перебувають у публічній власності та втілюють окрему форму участі держави у цивільних відносинах на базі державної власності з метою реалізації визначеної у нормативному порядку мети їх створення. Через це в момент створення державою акціонерних товариств, в яких всі корпоративні права та майно знаходяться у державній власності, слід поширювати не положення ч. 3 ст. 167 ЦК України про створення державою юридичних осіб приватного права (підприємницьких товариств), а положення ч. 2 ст. 167 ЦК України про створення державою юридичних осіб публічного права (державних акціонерних товариств) у випадках та в порядку, встановлених Конституцією України та законом.

Створені державою господарські товариства підпадають під загальний цивільно-правовий режим регулювання для всіх різновидів господарських товариств. Однак ті різновиди господарських товариств, в яких 100 % акцій належить державі і які не є приватизовані, мають специфіку правового статусу у вигляді додаткових ознак, що врегульовуються у спеціальному порядку.

Логічним продовженням цього дослідження є виявлення специфіки цивільно-правового статусу створених внаслідок приватизації господарських товариств.

ЛІТЕРАТУРА

1. Snażyk Z. Publiczne prawo gospodarcze / Z. Snażyk, A. Szafran'ski. – Wydanie 5. – Wydawnictwo C. H. BECK. – Warszawa, 2013. – 275 s.
2. Спасибо-Фатеева І. В. Про питання юридичної сутності управління в сучасних умовах / І. В. Спасибо-Фатеева // Акціонерні товариства : акції, власність, корпоративне управління. – Х., 2002. – 172 с.
3. Про управління об'єктами державної власності : Закон України від 21 вересня 2006 року № 185-V // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – № 46. – Ст. 456.
4. Про акціонерні товариства : Закон України від 17 вересня 2008 року № 514-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2008. – № 50-51. – Ст. 384.
5. Про затвердження Положення про порядок корпоратизації підприємств : Постанова Кабінету Міністрів України від 05 липня 1993 року № 508 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/508-93-%D0%BF>
6. Про корпоратизацію підприємств : Указ Президента України від 15 червня 1993 року № 210/93 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/210/93>
7. Про приватизацію державного майна : Закон України від 4 березня 1992 року № 2163-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 24. – Ст. 348.

8. Проект статуту публічного акціонерного товариства «Українська залізниця» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.uz.gov.ua/files/file/%D0%A1%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%83%D1%82%20%D0%9F%D0%90%D0%A2%20%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0%20%D0%B7%D0%B0%D0%BB%D1%96%D0%B7%D0%BD%D0%B8%D1%86%D1%8F.pdf>

9. Про затвердження Статуту Національної акціонерної компанії «Нафтогаз України» : Постанова Кабінету Міністрів України від 25 травня 1998 року № 747 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/747-98-%D0%BF>

10. Про затвердження Статуту публічного акціонерного товариства «Укргідроенерго» : Наказ Міністерства енергетики та вугільної промисловості України від 2 серпня 2012 року № 580 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://document.ua/pro-zatverdzhennja-statutu-publichnogo-akcionernogo-tovarisht-doc107742.html>

11. Михеева Л. Ю. Доверительное управление имуществом / Л. Ю. Михеева / Под ред. В. М. Чернова. – М. : Статут. – 1999. – 318 с.

12. Про утворення Національної акціонерної компанії «Нафтогаз України» : Постанова Кабінету Міністрів України від 25 травня 1998 року № 747 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/747-98-%D0%BF/print1412580258095903>

13. Про особливості утворення публічного акціонерного товариства залізничного транспорту загального користування : Закон України від 23 лютого 2012 року № 4442-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2012. – № 49. – Ст. 553.

14. Про утворення публічного акціонерного товариства «Українська залізниця» : Постанова Кабінету Міністрів України від 25 червня 2014 року № 200 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/200-2014-%D0%BF>

15. Про затвердження Порядку реєстрації випуску акцій акціонерних товариств, що створюються у процесі приватизації та корпоратизації : Рішення Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 26 лютого 2013 року № 248.

16. Про затвердження Порядку нарахування частини прибутку (дивідендів) на акції, що належать державі в статутних фондах відкритих акціонерних товариств, створених у процесі корпоратизації підприємств Міністерства оборони України, та її перерахування до Державного бюджету України : Наказ Міністерства фінансів України та Міністерства оборони України від 16 січня 2001 року № 15/14 // Офіційний вісник України. – 2001. – № 6. – Ст. 249.

УДК 347.47

ЕВОЛЮЦІЯ ДОГОВІРНОЇ ТЕХНІКИ ЯК ПІДСТАВА РОЗВИТКУ ЕЛЕКТРОННОГО ДОКУМЕНТООБИГУ У СФЕРІ МОРСЬКОГО ПЕРЕВЕЗЕННЯ ВАНТАЖІВ

Кужко О.С.,

к.ю.н., доцент кафедри цивільного та господарського права і процесу

Міжнародний гуманітарний університет

Наукова стаття присвячена сучасному рівню теоретичних розробок договірної техніки як підстави розвитку документообігу у сфері морського перевезення вантажів у сучасних умовах, а також практичній реалізації чинних законодавчих норм національного та міжнародного права, що регулюють основні моменти такого розвитку, матеріальні ризики, що виникають у зв'язку з цим. Наголошено на необхідності сучасного реформування чинного законодавства, в тому числі і в рамках електронного документообігу.

На підставі проведеного аналізу чинного та раніше діючого міжнародного законодавства та законодавства України в частині використання договорів перевезення вантажу морським транспортом (коносаментів), а також їх електронних аналогів встановлена певна тенденція у вирішенні поставленої задачі, яка може і не повністю відповідати реаліям сучасності, але містить позитивний результат постійного розвитку.

Ключові слова: договір морського перевезення вантажу, коносамент, вантаж, електронний документообіг, цінний папір.

Kuzhko O.S. / ЭВОЛЮЦИЯ ДОГОВОРНОЙ ТЕХНИКИ КАК ОСНОВАНИЕ РАЗВИТИЯ ЭЛЕКТРОННОГО ДОКУМЕНТООБОРОТА В СФЕРЕ МОРСКОЙ ПЕРЕВОЗКИ ГРУЗА / Международный гуманитарный университет, Украина

Научная статья посвящена современному уровню теоретических разработок относительно коносамента как правовой основы для выдачи груза по договору перевозки груза морским транспортом в современных условиях, а также практической реализации действующих законодательных норм национального и международного права, регулирующих основные моменты такой выдачи, материальные риски, возникающие в связи с этим. Отмечена необходимость современного реформирования действующего законодательства, в том числе и в рамках электронного документооборота.

На основании проведенного анализа действующего и ранее действовавшего международного законодательства и законодательства Украины в части использования коносамента, а также его электронных аналогов установлена определенная позитивная тенденция в решении поставленной задачи, которая может и не полностью соответствовать реалиям современности, но содержит положительный результат постоянного развития.

Ключевые слова: договор морской перевозки груза, коносамент, груз, электронный документооборот, ценная бумага.

Kuzhko O.S. / THE EVOLUTION OF CONTRACTUAL MECHANISM AS THE BASIS OF OF ELECTRONIC DOCUMENT MANAGEMENT IN THE SPHERE OF MARITIME CARRIAGE OF CARGOES / International Humanitarian University, Ukraine

The scientific article is devoted to the current level of theoretical developments regarding the bill of lading as the legal framework for the delivery of the goods under the contract of carriage of goods by sea in modern conditions, as well as the practical implementation of existing national legislation and international law governing the highlights of this issue, material risks arising in connection with this and the need for a modern reform of current legislation including within the electronic document.

Based on the analysis of existing and pre-existing international law and legislation of Ukraine regarding the use of the bill of lading, as well as its electronic analogues found some positive trend in the task, which may not fully conform to the realities of our time but contains a positive result of continuous development. In this case, the degree of the modern settlement of enforcement displays the use of bill of lading, including its electronic counterparts on cross-sectoral level, at the junction of civil, commercial, maritime and insurance law, which, in turn, with the recent updates of regulatory legal acts in the field of electronic document provides lack of sufficient practice implementation of special items, including those relating to the liability of the carrier when delivery of the goods side, which in fact does not provide the document of title, that is, is the title holder only on the basis of information contained in an electronic database. This provision on the one hand accelerates the turnover as a whole, and the effectiveness of contractual relations in particular, on the other hand niviviruet one of the most important functions of the bill of lading as a unique back securities, that is just right deprives cargo indosatsii bill of lading.

Key words: contract of carriage of cargoes, bill of lading, cargo, electronic document security.